

Anmeldelse

K. Christensen, F. Yakaboylu og M. Engel (red.):

En rummelig skole.

Ufe-nyt, Temahæfte 2003, 100 s.

Ufe, der står for 'Undervisere for tosprogede elever', er en faglig forening under Danmarks Lærerforening og Københavns Lærerforening. Foreningens formål er at arbejde for kvalificering af undervisning og uddannelser for tosprogede elever i skolen. Ufe udgiver et blad, der udkommer 5 gange om året, ligesom foreningen også en gang om året udgiver et temahæfte. Temahæftet for 2003 handlede om 'En rummelig skole', hvor undertitlerne havde ordlyden: 'FN's konvention om børns rettigheder', 'Dansk som andetsprog', 'Sprogvurdering' og 'Specialundervisning og særlige behov'.

Overskrifterne indikerer, at den rummelige skole (for tosprogede elever) handler om rettigheder, dansk som andetsprog, sprogvurdering og specialundervisning.

Det er oplagt og en god idé at indlede et temanummer om en rummelig skole med en artikel om rettigheder, skrevet af Jette Luna, her om FN's Børnekonvention. I en artikel i Folkeskolen nr. 37, 2003 'Konventionen, ingen kender' mere end antydes det, at Børnekonventionen kun eksisterer i det skjulte, idet lærerne ikke kender den, og at den derfor nok ikke integreres i elevernes undervisning. Artikel nr. 42 i Børnekonventionen lyder: "Deltagerstaterne forpligter sig til gennem passende og aktive forholdsregler at gøre principperne og bestemmelserne i konventionen almindeligt bekendt for både voksne og børn". Jette Luna gør også opmærksom på denne forpligtelse i artiklen. Undervisning i og med rettigheder burde begrundes i folkeskolens formålsparagraf og som en del af dannelsesmålene i skolen. Et spørgsmål fra læseren til Ufes temahæfte kunne handle om, hvorvidt en rummelig skole for uddannelse og undervisning af tosprogede elever hentede sin legitimitet i forpligtelser om sproglige og kulturelle rettigheder.

Efter artiklen om Børnekonventionen følger der to artikler om 'Klare mål for dansk som andetsprog'. I den førstnævnte af Kitte Kristensen fokuseres der på opbygning og indhold, mens der i den sidstnævnte af Jette Løntoft fokuseres på 'Klare mål for dansk som andetsprog' som værktøj for lærere i undervisningen, når det gælder mål, indhold og evaluering. Begge artikler er klare og nyttige i forhold til at synliggøre det faglige indhold i undervisningen i dansk som andetsprog. Med 'Klare mål', som nu hedder 'Fælles mål' med 'Slutmål' og 'Trinmål' på udvalgte klassetrin, er der et håb om bedre mulig-

heder for kvalificering af danskundervisningen for tosprogede elever. Kitte Kristensen, som er medforfatter af disse meget udmærkede faglige mål, har måske i sin artikel været lige lovlig tro mod alene at beskrive 'Klare mål', frem for også at gøre opmærksom på, at godt nok har folkeskolen fået faglige mål for undervisning i dansk som andetsprog igennem hele skoleforløbet, men at der endnu mangler lovgrundlag for timer til undervisningen, bortset fra timer til modtagelsesklasserne (§ 4, stk. 5, bekendtgørelse nr. 63 af 28. januar 1998). Faget forstås som et timeløst fag, hvilket f.eks. fremgår af Faghæfte 19 Dansk som andetsprog, Uddannelsesstyrelsens håndbogsserie nr. 23, 2002, s. 8.

Tænk, hvis de andre sprogfag, engelsk, fransk og tysk var timeløse fag i skolen. Hvad ville dette f.eks. betyde for Danmarks placering i internationale undersøgelser vedrørende sprogfagene? Dansk som andetsprog som et timeløst fag er en sørgelig kendsgerning, der nødvendigvis må blive berørt i artikler om 'Klare mål' - dvs. nu 'Fælles mål' som vilkår for en rummelig skole for tosprogede elever i Danmark.

Kitte Kristensen skriver om sprogsynet bag 'Fælles mål', jfr.: „Ovenstående er en omskrivning af fagets formål [dvs. centrale Kundskabs- og Færdighedsområder for dansk som andetsprog]. Det drejer sig ikke om modersmålsundervisning, men om et skoleforløb, hvor elevernes tosprogethed og tokulturalitet betragtes som en ressource“ (s.19).

Tosprogethed og tokulturalitet som en ressource i skoleforløbet er udtryk for hendes, min og mange andres ønsketænkning. I sandhedens interesse er målet med undervisning i dansk som andetsprog *ikke* at fremmes tosprogethed og tokulturalitet. Som Helle Laursen og Lars Holm har gjort opmærksom på i 'Andetsprogsdidaktik', (Dansklærerforeningen, 2000, s. 61), så blev lige præcis den formålserklæring, der handlede om at betragte elevernes tosprogethed som en ressource, fjernet fra formålet med dansk som andetsprog, da faghæftet blev skrevet i 1995. Siden hen er det ikke kommet med igen til trods for senere revidering. Denne sørgelige kendsgerning er det også vigtigt at fremhæve, når der fokuseres på 'en rummelig skole' for tosprogede elever.

Efter de par artikler om 'Klare mål for dansk som andetsprog' følger der i alt seks artikler under overskriften "Sprogvurdering". Det er her man begynder at spørge, hvorfor et temanummer om en rummelig skole i den grad skal fokusere på sprogvurdering, vel at mærke med hovedvægt på sprogvurdering i forhold til tosprogede småbørn og skolebegyndere. Artiklernes indhold er vedkommende og informativt, men ikke nødvendigvis som en målestok på en rummelig skole, ikke mindst fordi sprogvurdering især forstås som vurdering af elevernes dansksproglige færdigheder.

Det, der provokerede mig, da jeg læste temahæftet, herunder artiklerne om sprogvurdering, var den ukritiske holdning til eksisterende uddannelsesstilbud. Temahæftet

indeholder ingen artikler om tosprogede elevers modersmål, hvad der for mig ville være indlysende i betragtning af det valgte tema. Hist og pist nævnes tosprogede elevers modersmål, men ofte lemfældigt, f.eks. når Merete Nygaard, støtte-høre-talepædagog i Høje Taastrup kommunes støttekorps, skriver: „Alle udsagn noteres - også de ‘forkerte’ - sproglige strategier eller udsagn på modersmål“ (s. 33). Det virker ikke overbevisende at skrive at „udsagn på modersmål“ noteres, medmindre der er kompetence på modersmålet til at gøre det, og det var der ikke noget, der tydede på i artiklen. Det er som om, det er uforpligtende at skrive, at der som en selvfølge tages udgangspunkt i elevernes tosprogethed, selv om uddannelsespolitikken, såvel den statslige som i de fleste kommuner, synes at gå i den modsatte retning.

Efter artiklerne om sprogvurdering kommer der afsluttende fem artikler om ‘Specialundervisning og særlige behov’. Det er gode artikler om specialundervisning og skoletilbud til asylsøgende børn, men de rammer kun en del af, hvad der måtte være indholdet i en rummelig skole for tosprogede børn.

I 1980’erne og op igennem 1990’erne blev der lavet pædagogisk udviklingsarbejde i Danmark under overskrifter som ‘tokulturel undervisning’, ‘tosproget undervisning’, ‘sproggruppeundervisning’, ‘interkulturel undervisning’ og ‘antiracistisk undervisning’. Ufes temahæfte 2003 bruger ikke disse begreber for at karakterisere en rummelig skole med etnisk kompleksitet, bortset fra den indledende artikel om Børnekonventionen. Men denne bliver ikke fulgt op i de efterfølgende artikler. Der er ingen artikler, der problematiserer de tosprogede småbørns manglende rettigheder til at være tosprogede småbørn eller tosprogede skoleelevers manglende rettigheder til at være tosprogede skoleelever. Jeg skal være den sidste til at betvivle, at alle tosprogede børn, unge og voksne i Danmark skal have en høj kompetence på andetsproget dansk og at denne kompetence er en del af en rummelig skole. Det er derfor godt, at der nu foreligger faglige mål for undervisning i dansk som andetsprog som beskrevet i temahæftet, om end vilkårene for effektivering er elendige.

Foreningen Ufe såvel som andre, der arbejder med at kvalificere indsatsen i forhold til tosprogede elevers uddannelse, må forpligte sig på den viden og de erfaringer, der foreligger om kvalitet i uddannelsesstilbud til elevgruppen og spejle den viden og erfaringerne i de faktiske forhold i stat og kommuner. Rådet til Ufe må blive: Om igen med ‘En rummelig skole’. En rummelig skole må forbindes med interkulturel undervisning og uddannelse, gerne begrundet med rettigheder frem for, som her, bedre kompensatoriske tilbud iklædt fokusering på sprogvurdering (på dansk), specialundervisning og særlige behov.

Bergthóra S. Kristjánsdóttir
bekr@dpu.dk